

Bestuurlijke Netwerkkarten Crisisbeheersing

Bevoegdheidenschema 23 – Defensie

Nederlandse Academie voor Crisisbeheersing en Brandweezorg
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
Kemperbergerweg 783, Arnhem
www.nipv.nl
info@nipv.nl
026 355 24 00

Colofon

Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade ontstaan door eventuele fouten c.q. onvolkomenheden in deze publicatie.

Om deze publicatie te kunnen blijven ontwikkelen en verbeteren, ontvangen wij graag commentaar en suggesties ter verbetering. Vragen of opmerkingen kunt u sturen naar info@nipv.nl, onder vermelding van Bestuurlijke Netwerkaarten.

© Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) en provincie Noord-Holland, 2025

Auteur(s)	Merijn ten Dam & Samantha Daniels
Contactpersoon	Merijn ten Dam

Datum	2025
Status	handboek
Versie	202504

Wij hechten veel belang aan kennisdeling. Delen uit deze publicatie mogen dan ook worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding.

23 Bevoegdheidenschema Defensie

militaire objecten

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. bewaken en beveiligen militair object	<p>1. militair behorend tot de krijgsmacht van het Koninkrijk, belast met het uitvoeren van de militaire bewakings- en beveiligingstaak;</p> <p>burgerambtenaar in dienst van het ministerie van Defensie, belast met het uitvoeren van de bewakings- en beveiligingstaak;</p> <p>militair behorend tot de krijgsmacht van een vreemde mogendheid, voor zover deze militair bij zijn bewakings- en beveiligingstaak onder bevel staat van een tot de krijgsmacht van het Koninkrijk behorende militair dan wel een burgerambtenaar in dienst van het ministerie van Defensie en door de minister van Defensie is aangewezen</p>	1. art. 1 lid 1 Rijkswet geweldgebruik bewakers militaire objecten	<p>1. bijlage 1 onderdeel A van het Rijksbesluit houdende aanwijzing van te bewaken en te beveiligen objecten wijst de volgende vaste militaire objecten aan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. militaire oefenterreinen en schietterreinen; 2. militaire kazernes, legerplaatsen, mobilisatiecomplexen, forten en kampen; 3. militaire vliegbases en vlieggampen, vluchtleidings- en gevechtsleidingscentra, alsmede militaire gedeelten van civiele luchtvaartterreinen; 4. marinebases en -havencomplexen; 5. militaire werkplaatsen en onderhoudsbedrijven; 6. POMS-sites, militaire depots, magazijnen en raccordermenten; 7. militaire radiostations, peilgebouwen, antennenparken, zenderparken en verbindingcentra; 8. de militaire hoofdkwartieren; 9. de steunpunten en de vitale onderdelen in gebruik bij of ten behoeve van de Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba; 10. het NATO-grondstation te Schoonhoven;

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			<p>11. de vitale onderdelen van de Defensie Pijpleidingen Organisatie;</p> <p>12. overige objecten welke gebruikt worden voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. de opslag van gerubriceerde informatie ten behoeve van een krijgsmacht, of b. de opslag of aanwezigheid van voor de bedrijfsvoering van een krijgsmacht vitale infrastructuur of voorzieningen. <p>bijlage 1 onderdeel B van het Rijksbesluit houdende aanwijzing van te bewaken en te beveiligen objecten wijst de volgende mobiele militaire objecten aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. tactische voertuigen en mobiele wapensystemen; 2. mobiele installaties waar vitale goederen of gerubriceerd materieel of gerubriceerde documenten aanwezig zijn, zoals commandoposten en verbindingervoertuigen; 3. luchtvaartuigen, in gebruik bij of ten behoeve van een krijgsmacht; 4. schepen, in gebruik bij of ten behoeve van een krijgsmacht; 5. schepen, in gebruik bij of ten behoeve van de Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba; 6. transporten van wapens, munitie, gevaarlijke stoffen en vitale voorwerpen
1a. aanwijzen tijdelijk militair object	1a. commandant Landstrijdkrachten, de	1a. art. 2 lid 1 Rijksbesluit houdende aanwijzing van te bewaken en te beveiligen objecten	1a. aanwijzing is mogelijk voor een termijn van ten hoogste 12 weken

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
	Commandant Zeestrijdkrachten en de Commandant Luchtstrijdkrachten (namens de minister van Defensie)		
2. (interne) ordehandhaving NAVO troepen in NL	2. militaire politie desbetreffende NAVO lidstaat	2. art. VII lid 10 <i>Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty regarding the Status of their Forces</i> ; in geval van <i>Host Nation Support</i> bilaterale overeenkomst met betreffende NAVO lidstaat	

bijstand en steunverlening

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			samenwerking met Defensie is uitgewerkt in de ICMS (Intensivering Civiel-Militaire Samenwerking bestuursafspraken (<i>Stcrt.</i> 2007, 147; zie ook <i>Kamerstukken II</i> 2005/06, 30 300 X, nr. 106). De kennis en ervaring binnen het ICMS wordt verder genomen in het project Versterking Civiel-Militaire Samenwerking (VCMS); zie ook <i>Kamerstukken II</i> 1029/20, 34 919, nr. 68 en <i>Kamerstukken II</i> 2019/20, 30 821, nr. 102
			defensiepersoneel dat bijstand verleent of steunverlening biedt staat onder gezag van het bevoegde civiele gezag (burgemeester of voorzitter veiligheidsregio)

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			zie over bijstand door Defensie verder <i>Kamerstukken II 2011/12, 33 000 X, nr. 6</i>
1. bijstand rampenbestrijding in bijzondere gevallen	1. verzoek voorzitter veiligheidsregio aan minister JenV, minister JenV aan minister van Defensie; voorzitter veiligheidsregio informeert commissaris van de Koning	1. art. 51 Wet veiligheidsregio's	
2. bijstandverlening - in bijzondere gevallen - handhaving openbare orde, strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en taken ten dienste van justitie	2. Koninklijke marechaussee en, indien dat niet mogelijk is, andere onderdelen krijgsmacht: minister JenV in overleg met minister van Defensie	2. art. 57 en 58 Politiewet 2012; art. 2 Regeling bijstand bestrijding luchtvaartterrorisme; in buitengewone omstandigheden: art. 14 Oorlogswet voor Nederland*	2. voor luchtvaart en terrorismebestrijding, zie het schema luchtvaart art. 14 Oorlogswet voor Nederland is in werking te stellen noodrecht, KB vereist
3. inzet bijzondere bijstandseenheden	3. op aanvraag officier van justitie via een verzoek college van procureurs-generaal aan minister JenV (in een aantal gevallen beslist de voorzitter van het college namens de minister); minister JenV beslist en informeert minister van Defensie	3. art. 59 Politiewet 2012; art. 2 Regeling Dienst speciale interventies	zie 2
4. militaire steunverlening in het openbaar belang	4. verzoek door bestuursorgaan (minister, commissaris van de Koning, burgemeester of dijkgraaf) aan het Landelijke	4. Regeling militaire steunverlening in het openbaar belang	4. steunverlening is niet gebaseerd op een wet in formele zin; het betreft situaties die vallen buiten het verlenen van bijstand. De regeling geldt alleen voor het land Nederland,

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
	Operationeel Coördinatie Centrum (LOCC), LOCC stuurt aanvraag naar het Defensie Operatie Centrum (DOC), minister van Defensie beslist		niet voor andere landen in het Koninkrijk of het buitenland. Zie de regeling voor toepassingsvoorwaarden

stralingsincidenten

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. bevelen aan beheerder van categorie A-(defensie)object	1. minister van Defensie in overeenstemming minister van lenM en minister van JenV	1. 48 lid 1 Kernenergiewet	waaronder nucleair aangedreven schepen zie verder het schema milieu en stralingsincidenten

Noordzee, zeescheepvaart en binnenvaart

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. maatregelen bij ongevallen met Nederlandse oorlogsschepen en Nederlandse militaire luchtvaartuigen	1. minister van Defensie na overleg met minister lenM en ministers wie het mede aangaat	1. art. 37 lid 3 Wet bestrijding maritieme ongevallen	.

luchtvaart

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. verkeersaanwijzing luchtverkeersdienstverlening	1c. minister van Defensie, voor deze het <i>Air Operations Control Station</i> Nieuw Milligen (AOCS Nieuw Milligen), naast militair luchtverkeer: burgerluchtverkeer in de militaire delen van het Nederlandse luchtruim	1c. art. 5.13 lid 1 onder b Wet luchtvaart Regeling luchtverkeersdienstverlening	1c. zie ook het schema luchtvaart
2a. sluiten luchtruim voor burgerluchtverkeer (om redenen van militaire noodzaak)	2a. minister van Defensie bij regeling of bij aanwijzing	2a. regeling: art. 5.10 lid 2 Wet luchtvaart; aanwijzing, zie 2b	.
2b. aanwijzing aan LVNL			5. het geven van aanwijzingen is niet expliciet geregeld voor de relatie met Eurocontrol en zal dus in voorkomend geval moeten worden gebaseerd op ongeschreven noodrecht. Vergelijk de verdergaande bepaling over 'conflict of oorlog', en 'crisis of nationale noodtoestand' van het Internationaal Verdrag tot samenwerking in het belang van de veiligheid van de luchtvaart "EUROCONTROL", Brussel 13 december 1960, <i>Trb.</i> 1961,62 (art. 9 lid 3, oorspronkelijk art. 33, inzake het tijdelijk terugnemen van de verantwoordelijkheid voor de luchtverkeersdienstverlening)

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			<p>vergelijk art. 89 Verdrag inzake de internationale burgerluchtvaart, Chicago 7 december 1944 (<i>war and emergency conditions</i>), <i>Trb.</i> 1954,18</p> <p>vergelijk de vrijwaringsbepaling van art. 13 Verordening (EG) nr. 549/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 10 maart 2004 tot vaststelling van het kader voor de totstandbrenging van het gemeenschappelijke Europese luchtruim, <i>PbEU</i> 2004, L 96/1</p> <p>hoofdstuk 9 Wet luchtvaart maakt onderscheid tussen bijzondere omstandigheden (art. 9.1) en buitengewone omstandigheden. Bijzondere omstandigheden dienen te worden gelezen als buitengewone omstandigheden, waarbij de bepaling vormvrij in werking wordt gesteld (geen KB vereist)</p>
2b1. m.b.t. verzorgen luchtverkeersbeveiliging	2b1. minister IenM in overeenstemming met minister JenV en minister van Defensie	2b1. art. 9.1 Wet luchtvaart	2b.1. vormvrij noodrecht, geen KB vereist
	2b2b. minister Defensie, eerst minister IenW verzoeken om aan Defensiebehoefte te voldoen, tenzij dringende omstandigheden	2b2b. art. 9.4* juncto 9.7 Wet luchtvaart	2b.2b. op grond van art. 9.4 Wet luchtvaart kan de minister van Defensie aanwijzingen geven aan de LVNL organisatie, zie <i>Kamerstukken II</i> 1990/91, 21 993, nr. 3, p. 15. Dit artikel is echter nog niet in werking getreden. Inwerkingtreding zal eerst moeten plaats vinden voordat deze regeling in werking kan worden gesteld

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
-----------	-----------	------------------	-------------

3. vervoerplicht			<p>3. de Vervoersnoodwet is niet van toepassing op luchtvaart; in plaats daarvan geldt de genoemde luchtvaartwetgeving</p> <p>een vervoerplicht is een vordering van een dienst: een 'opgelegd publiekrechtelijk contract'; daarmee kan degene aan wie de plicht wordt opgelegd zich beroepen op overmacht jegens contractpartners</p>
-------------------------	--	--	--

3a. minister IenW aan houders luchtvaartuigen

3a. art. 58 Luchtvaartwet*

3a. in werking te stellen noodrecht, KB vereist

3b. minister Defensie aan houders luchtvaartuigen, eerst minister IenW verzoeken om aan defensiebehoefte te voldoen, tenzij dringende omstandigheden

3b. art. 59 lid 2 juncto 61a Luchtvaartwet*

3b. in werking te stellen noodrecht, KB vereist

4. opdracht geven aan houders bewijs van bevoegdheid (brevet) en aan personen behorende tot bij amvb aan te wijzen categorieën personeel werkzaam t.b.v. luchtvaart

4. minister van Defensie aan houders van een brevet e.d., eerst minister IenW verzoeken om aan defensiebehoefte te voldoen, tenzij er dringende omstandigheden zijn

4. art. 61 juncto 61a Luchtvaartwet*

4. in werking te stellen noodrecht, KB vereist

dit is een voorbeeld van arbeidsplicht. De in art. 61 Luchtvaartwet genoemde amvb is nog niet tot stand gekomen

ten aanzien van art. 61a Luchtvaartwet: de minister van I&M beschikt niet zelf over een vergelijkbare bevoegdheid. Betrokkenheid van I&M via art. 61a heeft de vorm van het

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			maken van afspraken, zie <i>Kamerstukken II</i> 2003/04, 29 514, nr. 3, p. 21
5. vervoer gevaarlijke stoffen: verbod vervoer; zie ook onder verkeer.	5. minister van Defensie	5. Besluit vervoer gevaarlijke stoffen door de lucht met militaire luchtvaartuigen	
6. afwijken van het bij of krachtens de Luchtvaartwet bepaalde t.a.v. militaire luchtvaartuigen en de leden van hun bemanning	6. minister van Defensie	6. art. 59 lid 1 juncto 61a Luchtvaartwet*	6. in werking te stellen noodrecht, KB vereist ten aanzien van toepassing van art. 61a Luchtvaartwet, zie hierboven: vervoer, toelichting bij 3

infrastructuur

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1a. vorderen beschikbaarstelling luchthavens c.a. ten behoeve van de krijgsmacht	1. minister van Defensie, eerst minister IenW verzoeken om aan defensiebehoefte te voldoen, tenzij dringende omstandigheden	1a. art. 59 lid 3 juncto 61a Luchtvaartwet*	1. in werking te stellen noodrecht, KB vereist ten aanzien van toepassing van art. 61a Luchtvaartwet, zie hierboven: vervoer, toelichting bij 3 de minister van I&M kan ook de Vorderingswet toepassen, zie hierna onder vordering algemeen

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1b. aanwijzing m.b.t. beheer, gebruik etc. van luchthaven c.a.	1b. minister van Defensie, eerst minister van IenW verzoeken om aan Defensiebehoefte te voldoen, tenzij er dringende omstandigheden zijn	2. art. 59 lid 1 juncto 61a Luchtvaartwet*	2. in werking te stellen noodrecht, KB vereist ten aanzien van toepassing van art. 61a Luchtvaartwet, zie hierboven: vervoer, toelichting bij 3
2. afwijken van het bij of krachtens de Luchtvaartwet bepaalde t.a.v. militaire luchthavens	2. minister van Defensie	2. art. 59 lid 1 juncto 61a Luchtvaartwet*	in werking te stellen noodrecht, KB vereist ten aanzien van toepassing van art. 61a, zie hierboven: vervoer, toelichting bij 3

biologische agentia

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. verbieden ontwikkeling, productie, in voorraad hebben, verwerving of bezit van biologische agentia, indien minister reden heeft om aan te nemen dat deze geëigend zijn om als strijdmiddel te worden gebruikt	1. minister van EZ of minister van VWS in overleg met minister van EZK, in overeenstemming met minister van Defensie	1. art. 2. Uitvoeringswet Verdrag biologische wapens	art. 1 Uitvoeringswet Verdrag biologische wapens definieert biologische agentia als: a) levende organismen die zich in mens, dier of plant kunnen vermenigvuldigen; b) uit die organismen verkregen infectieuze bestanddelen, die zich in mens, dier of plant kunnen vermenigvuldigen; c) stoffen, die door levende micro-organismen worden geproduceerd, met inbegrip van stoffen met identieke of

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			<p>analoge structuur en werking, welke langs chemische weg vervaardigd zijn;</p> <p>voor zover die organismen, bestanddelen of stoffen ziekte of dood kunnen veroorzaken bij mens, dier of plant</p> <p>vergelijk de Uitvoeringswet verdrag chemische wapens</p>

militaire taak (zie voor luchtvaart hierboven)

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
algemeen	minister van Defensie	art. 19.19 Omgevingswet	de minister van Defensie stelt bij regeling vast welke voor de uitoefening van defensietaken vereiste activiteiten in de zin van de Omgevingswet worden verricht, waarbij voor zover noodzakelijk de bij of krachtens de Omgevingswet gestelde regels over het verrichten van die activiteiten buiten toepassing blijven

1. logistiek

1a. transport

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
<p>1a1. transport (weg, spoor, binnenvaart; incl. beheer en verkeer):</p> <ul style="list-style-type: none"> - vervoerplicht - invoering vergunningstelsel - meldingsplicht houders vervoermiddelen, - onderhoud e.d. vervoermiddelen - verplaatsing vervoermiddelen - registratie en behoud vervoermiddelen - aanwijzingen beheerders infrastructuur 	<p>1a.1a. minister IenW en minister van Defensie gezamenlijk ter uitvoering van militaire taak (bij geen overeenstemming: minister van Defensie)</p>	<p>1a.1. Vervoersnoodwet*</p>	<p>1a1. de Inkwartieringswet is verouderd en niet afgestemd op de in 2005 gemoderniseerde Vervoersnoodwet. In plaats van de Inkwartieringswet dient de Vervoersnoodwet te worden toegepast</p> <p>art. 24 lid 1 Inkwartieringswet is vormvrij noodrecht, geen KB vereist. De titel van hoofdstuk II Inkwartieringswet geeft aan dat het niet om buitengewone bevoegdheden zou gaan, maar deze vordering is een noodbevoegdheid: een vordering is een eenzijdige rechtshandeling, niet gebaseerd op een overeenkomst met inwoners die vrijwillig inkwartiering en onderhoud ter beschikking stellen en waartoe een schikking is getroffen</p>
	<p>1a.1b. vervoerplicht bij toepassing Inkwartieringswet: burgemeester op aanvraag van daartoe door minister van Defensie aangewezen militairen; rechtstreekse vordering door daartoe door minister van Defensie aangewezen officieren</p>	<p>1a.1b. art. 24 en 28* Inkwartieringswet; art. 13 Vervoersnoodwet*</p>	<p>1a.1b. art. 28 Inkwartieringswet en art. 13 Vervoersnoodwet zijn in werking te stellen noodrecht, KB vereist</p>
<p>1a.2.afwijking van normaal geldende verkeersvoorschriften</p>		<p>1a.2. art. 4 lid 3 en 5 Wegenverkeerswet 1994*</p>	<p>1a.2. in werking te stellen noodrecht, KB vereist</p> <p>art. 4 lid 3 Wegenverkeerswet 1994 vereist een KB naast een KB inwerkingstelling</p>

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			(opgenomen in art. 3); combinatie in één KB is mogelijk
1a.3.afwijking certificaatsverplichting rij-instructeurs	1a.3. regering bij KB of door militair gezag (zie hierna toelichting bij 1a4)	1a.3. art. 8b Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993*	1a.3. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
1a.4. transport (havens) aanwijzingen gebruik havens; regelen, beperken of verbieden van toegang tot-, het verkeer binnen- en het verlaten van havens	1a.4. minister IenW en minister van Defensie gezamenlijk ter uitvoering van militaire taak (bij geen overeenstemming: minister van Defensie)	1a.4. art. 6 en 8 Havennoodwet*	1a.4. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
1a.5. transport (scheepvaart) vordering transport	1a.5. minister IenW, zie schema Noordzee, zeescheepvaart, havens; burgemeester op aanvraag van daartoe door minister van Defensie aangewezen militairen; rechtstreekse vordering door daartoe door minister van Defensie aangewezen officieren	1a.5. art. 24 en 28* Inkwartieringswet	1a.5. toepassing Inkwartieringswet: deze wet beperkt zich formeel niet tot binnenvaart. De Inkwartieringswet is evenwel ongeschikt voor toepassing op zeeschepen. In plaats van de Inkwartieringswet dient de Rijkswet noodvoorzieningen scheepvaart te worden toegepast, zie ook de toelichting bij 1a.1
1a.6. transport (scheepvaartverkeer) - toepassing bevoegdheden ex Scheepvaartverkeerwet t.b.v. uitwendige veiligheid (defensie) - geen toepassing van hetgeen krachtens art. 4-13 Scheepvaartverkeerwet t.a.v.	1a.6.regering bij amvb	1a.6. art. 38 lid 1 en 2 Scheepvaartverkeerwet*	1a.4. in werking te stellen noodrecht, KB vereist militair gezag is een vorm van militair bestuur, ingesteld op grond van de Oorlogswet voor Nederland en alleen mogelijk ten tijde van de beperkte of algemene noodtoestand

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
schepen of andere vaartuigen, welke in gebruik zijn voor de uitvoering van de militaire taak -			
1a.7. transport (scheepvaartverkeer): ordening scheepvaartverkeer op scheepvaartwegen	1a.7. militair gezag	1a.7. art. 39 Scheepvaartverkeerswet	1a.7. alleen mogelijk indien de beperkte of algemene noodtoestand is afgekondigd op grond van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden
1a.8. transport (scheepvaartverkeer): maatregelen registerloodsen	1a.8. militair gezag	1a.8. art. 53 Loodsenwet	1a.8. alleen mogelijk indien de beperkte of algemene noodtoestand is afgekondigd op grond van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden
1a.9. transport (luchtvaart): - vervoerplicht - aanwijzingen beheer en gebruik luchthavens - opdrachten aan personeel	1a.9.. vervoerplicht bij toepassing Inkwartieringswet: burgemeester op aanvraag van daartoe door minister van Defensie aangewezen militairen; rechtstreekse vordering door daartoe door minister van Defensie aangewezen officieren	1a.9. art. 24 en 28* Inkwartieringswet	1a.9. de Inkwartieringswet heeft ook betrekking op luchtvaart. Deze wet is evenwel verouderd en niet afgestemd op de in 2005 gemoderniseerde Luchtvaartwet en Wet luchtvaart. In plaats van de Inkwartieringswet dient de Luchtvaartwet te worden toegepast. Zie verder schema luchtvaart zie ook de toelichting bij 1a1
1a.10. transport (luchtverkeer): aanwijzingen aan LVNL	1a.10. minister van Defensie via minister IenW	1a.10 art. 9.1 t/m 9.8 Wet luchtvaart*	1a.10. zie schema luchtvaart

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1a.11. transport gevaarlijke stoffen; afwijken, tijdelijk vervangen wetgeving	1a.11. minister van Defensie	1a.11. art. 60 Wet vervoer gevaarlijke stoffen *	1a.11. in werking te stellen noodrecht, KB vereist art. 27 en 29 Wet vervoer gevaarlijke stoffen gelden in normale omstandigheden (routing gevaarlijke stoffen)
1b. prestaties t.b.v Defensie			1b. de Inkwartieringswet is verouderd en niet afgestemd op de in 2005 gemoderniseerde Distributiewet. In plaats van de Inkwartieringswet dient de Distributiewet te worden toegepast art. 27 Inkwartieringswet kan vormvrij worden toegepast, maar is een noodbevoegdheid, zie toelichting bij 1a.1
1b.1. prestatieplicht (winnen, vervaardigen, bewerken, verwerken, herstellen, leveren, of andere handelingen)	1b.1. minister van EZK en minister van Defensie gezamenlijk ter uitvoering van militaire taak (bij geen overeenstemming: minister van Defensie)	1b.1. art. 10a en 10c Distributiewet*	1b.1. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
1b.2. leveranties (roerende zaken)	1b.2. burgemeester op aanvraag van daartoe door minister van Defensie aangewezen militairen; rechtstreekse vordering door daartoe door minister van Defensie aangewezen officieren;	1b.2. art. 27, 28* en 35* Inkwartieringswet	1b.2. art. 27 Inkwartieringswet is vormvrij noodrecht. geen KB vereist art. 28 en 35 Inkwartieringswet zijn in werking te stellen noodrecht, KB vereist

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
	algemene vordering van alle inwoners door minister van Defensie		
1c. inkwartiering en onderhoud			
1c.1. inkwartiering en onderhoud	1c.1. idem	1c.1. art. 12 t/m 19 Inkwartieringswet;; art. 28* en 35* Inkwartieringswet	1c.1. art. 28 en 35 Inkwartieringswet zijn in werking te stellen noodrecht, KB vereist
1c.2. geen toepassing warenwetgeving t.a.v. voor militair gebruik bestemde waren	1c.2. minister van Defensie	1c.2. art. 2a Warenwet*	1c.2. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
1d. vordering en onteigening algemeen			
1d1. vordering van roerende en onroerende zaken (eigendom of gebruik, m.u.v. zeeschepen)	1d.1a. minister van Defensie	1d.1a. art. 3a* en 23 Vorderingswet	1d.1a. zie ook schema schaarste algemeen
	1d.1b. militair gezag	1d.1b. art. 18 lid 1 Oorlogswet voor Nederland*	1d.1b. in werking te stellen noodrecht, KB vereist militair gezag, zie toelichting bij 1a.6
1d2. onteigening	1d.2. hoogste militaire autoriteit ter plaatse aanwezig	1d.2. art. 76a bis lid 1 Onteigeningswet*	1d.2. in werking te stellen noodrecht, KB vereist

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
			kan ook betrekking hebben op onroerende zaken (in tegenstelling tot leveranties o.g.v. de Inkwartieringswet) onteigening is een vorm van vordering, nl. de vordering van het eigendomsrecht
1e. verbieden of beperken van toegang tot of het gebruik van gebouwen, verblijfplaatsen en terreinen	1e. minister van Defensie; militair gezag tijdens beperkte of algemene noodtoestand	1e. art. 10 Oorlogswet voor Nederland*	1e. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
1f. aanbrengen van veranderingen in, aan of op terreinen en opstellen voor schrijven, beperken of verbieden	1f. militair gezag	1f. art. 16 en 17 Oorlogswet voor Nederland*	1f. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
1g.1. aanwijzingen aan aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken, openbare telecommunicatiediensten, huurlijnen en aan gebruikers van frequentieruimte	1g.1. minister van EZK in overeenstemming minister van Defensie indien met toepassing van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden bepalingen uit de Oorlogswet voor Nederland in werking zijn gesteld	1g.1. art. 14.3 jo art. 14.4 Telecommunicatiewet	1g.1. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
1g.2. maatregelen t.a.v. telecommunicatie, waaronder het beschikken over zendtijd en in beslag nemen, af luisteren, op nemen, onderzoeken,	1g.2. militair gezag	1g.2. art. 19, 31 en 33 Oorlogswet voor Nederland* jo art. 14.5 lid 2 Telecommunicatiewet	1g2 en 1h2. in werking te stellen noodrecht, KB vereist militair gezag, zie toelichting bij 1a.6

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
achterhouden, geheel of gedeeltelijk vernietigen, wijzigen, onleesbaar maken of verhinderen van stukken of berichten			
1h.1. aanwijzingen postvervoer	1h.1. minister van EZK in overeenstemming minister van Defensie indien met toepassing van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden bepalingen uit de Oorlogswet voor Nederland in werking zijn gesteld	1h.1. art. 70* en 69 Postwet 2009	1h.1 in werking te stellen noodrecht, KB vereist
1h.2. maatregelen t.a.v. post, postdienst	1h.2. militair gezag	1h.2. art. 31 en 32 Oorlogswet voor Nederland* jo art. 71 lid 2 Postwet 2009	1h.2 in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2. burgers			
2a. inlichtingen	2a. minister van Defensie of het militair gezag tijdens beperkte of algemene noodtoestand	2a. art. 9 Oorlogswet voor Nederland*	2a. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2b. vertoeven in open lucht	2b. minister van Defensie of het militair gezag tijdens beperkte of algemene noodtoestand	2b. art. 11 Oorlogswet voor Nederland*	2b. in werking te stellen noodrecht, KB vereist

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
2c. toegang, verkeer binnen, verlaten van gebieden	2c. minister van Defensie of het militair gezag tijdens beperkte of algemene noodtoestand	2c. art. 10 en 12 Oorlogswet voor Nederland*	2c. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2d. verordenende bevoegdheid	2d. militair gezag	2d. art. 13 Oorlogswet voor Nederland*	2d. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2e. inleveren wapens, gevaarlijke stoffen	2e. militair gezag	2e. art. 20 Oorlogswet voor Nederland*	2 e. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2f. arbeid t.b.v. krijgsmacht	2f. militair gezag	2f. art. 24 en 37 Oorlogswet voor Nederland*	2f. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2g. afwijken bepalingen arbeidsduur, arbeidsomstandigheden en milieu	2g. militair gezag	2g. art. 25 Oorlogswet voor Nederland*	2g. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2h. lijkbezorging	2h. militair gezag	2h. art. 26 Oorlogswet voor Nederland*	2h. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2i. poststukken, bericht via telecommunicatie, zie hiervoor 1g2, 1h2	2i. militair gezag	2i. art. 31 en 32 Oorlogswet voor Nederland*	2i. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2j. beperking / verbod inhoud geschriften e.d.	2j. militair gezag	2j. art. 34 Oorlogswet voor Nederland*	2j. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2k. verbod vertoningen	2k. militair gezag	2k. art. 35 Oorlogswet voor Nederland*	2k. in werking te stellen noodrecht, KB vereist

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
2l. inlijving	2l. militair gezag	2l. art. 37 Oorlogswet voor Nederland*	2l. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2m. vergunningstelsel samenkomsten, vergaderingen	2m. militair gezag	2m. art. 36 Oorlogswet voor Nederland*	2m. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2n. onderzoek kleding en lichaam	2n. militair gezag	2n. art. 38 Oorlogswet voor Nederland*	2n. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2o. inbeslagname voorwerpen	2o. militair gezag	2o. art. 40 Oorlogswet voor Nederland*	2o. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2p. verblijf in gebied van bepaalde personen	2p. militair gezag	2p. art. 41 Oorlogswet voor Nederland*	2p. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2q. wijziging plaats vrijheidsbeneming	2q. militair gezag	2q. art. 42 Oorlogswet voor Nederland*	2q. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2r. interneren	2r. militair gezag	2r. art. 47 Oorlogswet voor Nederland*	2r. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2s. ontruimen gebieden, niet-verlaten van gebieden	2s1. militair gezag	2s.1. art. 21 en 22 Oorlogswet voor Nederland*	2s.1. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
	2s2. minister van Defensie en minister JenV gezamenlijk	2s2. art. 2a Wet verplaatsing bevolking*	2s.2. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2t. elke plaats betreden	2t. militair gezag	2t. art. 42 lid 2 en 3 en art. 51 lid 2 Inkwartieringswet	2t. vormvrij noodrecht, geen KB vereist

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
3. civiel gezag			
3a. invoeren van bijstand van KMar en overige onderdelen krijgsmacht door burgemeester en commissaris van de Koning	3a. verzoek aan minister van Defensie of militair gezag	3a. art. 14 Oorlogswet voor Nederland*	3a. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
3b. opdrachten geven aan organen burgerlijk gezag m.u.v. leden hoge colleges van staat, ministers, rechters	3b. militair gezag	3b. art. 27 en 28 Oorlogswet voor Nederland*	3b. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
3c. overname bevoegdheden burgemeester en commissaris van de Koning inzake brand, rampenbestrijding en openbare orde	3c. militair gezag	3c. art.29 en 30 Oorlogswet voor Nederland*	3c. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
4. inundatie			
	4. minister van Defensie of door hem gemachtigde militaire autoriteit	4. Wet militaire inundatiën*	4. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
5. aanwijzing en optreden rijksheren , vertegenwoordiging minister in regionaal beleidsteam; uitoefenen van noodbevoegdheden namens de minister			
		5. art. 27 Vervoersnoodwet en Aanwijzingsbesluit noodwetgeving Infrastructuur en Milieu; art. 22 Havennoodwet; art. 10b Distributiewet; art. 16 Prijzennoodwet en Aanwijzingsbesluit economische	5. rijksheren zijn vertegenwoordigers van de minister in de regio. Aanwijzing vindt plaats in de preparatiefase de aanwijzing van rijksheren op grond van de Distributiewet heeft niet plaatsgevonden

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
		noodwetgeving (toepassing Vorderingswet)	
	5a. aanwijzing: regering, bij amvb		
	5b. optreden: krachtens algemeen mandaat of mandaat voor een bepaald geval door minister van Defensie		
6. bescherming cultureel erfgoed ten tijde van gewapend conflict, zie schema cultureel erfgoed			

defensiepersoneel

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1. militaire dienst			
1a. oproep dienstplichtigen in buitengewone omstandigheden	1a. minister van Defensie	1a. art. 19 Kaderwet dienstplicht*	1a. in werking te stellen noodrecht, KB vereist

maatregel	instantie	wettelijke basis	toelichting
1b. inlijving krijgsmacht	1b. militair gezag	1b. art. 37 Oorlogswet voor Nederland*	1b. in werking te stellen noodrecht, KB vereist
2. medisch wetenschappelijk onderzoek wijziging procedure toetsing wetenschappelijk onderzoek naar de bescherming tegen de omstandigheden waaraan militair personeel bij operationele inzet kan worden blootgesteld, voor zover de proefpersonen behoren tot het militair personeel	2. minister VWS in overeenstemming met minister van Defensie	2. art. 32 Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen*	2. in werking te stellen noodrecht, KB vereist

BES eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba)

Voor de BES eilanden geldt specifieke wetgeving.

Ter vergelijking zij hier vermeld:

- Dienstplichtwet BES

*) Inwerkingstelling bij koninklijk besluit, hetzij separaat, hetzij nadat de beperkte of algemene noodtoestand is afgekondigd (Coördinatiewet uitzonderingstoestanden), tenzij urgentie onverwijld inwerkingstelling noodzakelijk maakt (dan: o.g.v. ongeschreven recht). De Coördinatiewet uitzonderingstoestanden geldt niet voor rijkswetgeving.

Art. 69 Oorlogswet voor Nederland is abusievelijk niet aangepast bij wijziging van deze wet in 1997, zodat de noodbepalingen zowel in werking moeten treden (art. 69) als in werking moeten worden gesteld (art. 1).

Art. 32 Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen is abusievelijk nog niet in werking getreden en dient bij toepassing zowel in werking te treden als in werking te worden gesteld conform art. 31.

NB 1. De Wet medewerking verdedigingsvoorbereiding en de Wet beschikbaarheid goederen hebben betrekking op de preparatiefase.

NB 2. De Wet behoud scheepsruimte 1939 heeft geen betekenis naast de Vervoersnoodwet. De aangekondigde intrekking van deze wet bij modernisering van de rijksnoodwetgeving heeft nog niet plaatsgevonden (Kamerstukken II 2003/04, 29 514, nr. 3, p. 15). Bij de Rijkswet aanpassing

rijks wetten aan de oprichting van de nieuwe landen (Stb. 2010, 339) is deze wet evenwel niet ingetrokken. In plaats daarvan is deze wet aangepast in die zin dat de Wet behoud scheepsruimte 1939 nu geen rijks wet meer is, maar een Nederlandse wet (art. 3.6 en 3.7).